

Polítiques lingüístiques universitàries

Font: Martin Adams (Unsplash)

La presència de diversitat lingüística en l'ensenyament universitari,

la recerca i, de retruc, en les publicacions científiques de qualsevol àmbit és un tema candent per a totes les llengües que no siguin l'anglès, encara que gaudeixin d'un important pes demogràfic. En el cas de les comunitats minoritàries i minoritzades, l'esforç per mantenir la vitalitat i el prestigi acadèmic i científic de la llengua esdevé una tasca encara més àrdua i monumental però no impossible.

En aquest context de conscienciació i reivindicació, des de Terminàlia, volíem sumar-nos a les diverses iniciatives que s'estan duent a terme a favor d'un multilingüisme equilibrat i no exclouent tant en docència com en recerca, en el nostre cas per a la llengua catalana.

Des del comitè editorial, doncs, hem considerat important que aquest número de la revista comptés amb un article que permetrà d'entendre més bé quines són les problemàtiques que cal considerar en aquest tema, i com es podrien resoldre per tal d'incrementar la presència del català en les publicacions científiques.

Joan Santanach Suñol, delegat del rector per a Política Lingüística i Publicacions de la Universitat de Barcelona, ens exposa l'estat de la qüestió per al català, amb un recorregut cronològic des de les primeres veus que advocaven per una ciència oberta, equitativa i de qualitat a l'internacional, fins a la presentació de bones pràctiques i propostes de mesures concretes per al català, a la II Trobada de Serveis Lingüístics i de Serveis de Publicacions de la Xarxa Vives, que va tenir lloc el mes de maig d'enguany.

Polítiques lingüístiques universitàries

Recerca, universitat i llengua catalana

JOAN SANTANACH SUÑOL

Universitat de Barcelona

ORCID: 0000-0002-7872-280X

jsantanach@ub.edu

Font: Anna Margallón Tur (Galera35)

Joan Santanach Suñol

és professor del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General a la Universitat de Barcelona i membre del Centre de Documentació Ramon Llull. S'ha dedicat a l'estudi de la cultura i la literatura medievals, amb una atenció especial en la figura, l'obra i la recepció de Ramon Llull, de qui ha preparat diverses edicions crítiques. Fruit d'aquesta dedicació va ser nomenat comissari de l'Any Llull (2015-2016). També ha obert línies de recerca sobre cultura gastronòmica medieval i filologia. Un altre dels seus focus principals d'interès ha

estat la literatura del segle XIX i la Renaixença, en què sobresurten les seves contribucions al voltant de la figura de Jacint Verdaguer i la lectura dels textos medievals feta pels autors de la Renaixença. Entre el 2004 i el 2020 va ser el responsable científic de l'Editorial Barcino. La seva activitat també s'ha caracteritzat per la dedicació a la divulgació del coneixement. Ha impartit nombrosos cursos i conferències i ha estat comissari de diverses exposicions, nacionals i internacionals. Actualment és el delegat del rector per a Política Lingüística i Publicacions de la UB.

Resum

Aquest article aprofundeix en els reptes que deriven del predomini de la llengua anglesa en la recerca acadèmica i en l'ensenyament universitari, també en les àrees culturals de llengua no anglesa. S'hi presenten iniciatives que pretenen contrarestar aquest domini, com la Iniciativa de Hèlsinki sobre el multilingüisme en la comunicació acadèmica que vindica el multilingüisme en la difusió de la recerca. El text mostra preocupació per l'impacte que pot tenir en l'avaluació acadèmica i en el finançament de la recerca la presència absoluta d'una llengua franca. En aquest sentit advoca per la necessitat d'avaluar de manera justa sense tenir en compte la llengua de les publicacions. Iniciatives com la Recomanació de Ciència Oberta de la UNESCO posen en relleu la importància de la igualtat d'oportunitats per als acadèmics, més enllà de la llengua que emprin, i defensa la no-discriminació lingüística en la producció científica. Aquesta proposta també aborda el concepte de tria lingüística en la docència i les conseqüències greus que té en els programes de postgrau. L'ús preferent de l'anglès fa disminuir la diversitat lingüística en les publicacions de recerca. Llengües com el català, però també com el castellà, poden tenir problemes a l'hora de ser presents en entorns acadèmics. L'article analitza els esforços per mantenir aquestes llengües en les publicacions i les avaluacions de la recerca, i sosté la importància que s'hauria de donar a les monografies i no només als articles acadèmics.

PARAULES CLAU: multilingüisme, àmbit acadèmic, llengua de la docència, llengua de la recerca, avaluació de la recerca, UNESCO

Abstract

Linguistic policies of the university

The challenges posed by the dominance of English in academic research and teaching, even in non-English-speaking cultural areas, are discussed in this article. It presents initiatives that aim to counter this dominance, such as the Helsinki Initiative for Multilingualism in Academic Communication, which advocates multilingualism in the dissemination of research. The text expresses concern about the impact that the absolute presence of a lingua franca can have on academic evaluation and funding research. In this sense, it advocates the need for fairness in evaluation, regardless of the language of publication. Initiatives such as the UNESCO Recommendation on Open Science emphasise the importance of equal opportunities for researchers, regardless of the language they use. They defend linguistic non-discrimination in scientific production. The concept of language choice in teaching and its serious consequences in postgraduate programmes is also addressed in this proposal. The preferential use of English reduces linguistic diversity in research publications. Languages such as Catalan, but also Spanish, can face problems of presence in academic environments. The article analyses the efforts being made to preserve these languages in publishing and evaluating research and argues for the importance that needs to be given to monographs and not just academic articles.

KEYWORDS: multilingualism, academic field, teaching language, researching language, research evaluation, UNESCO

TERMINÀLIA 28 (2023): 69-74 · DOI: 10.2436/20.2503.01.197

ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <https://terminalia.iec.cat>

1 Monolingüisme i multilingüisme

Les inèrcies són extraordinàriament difícils de canviar. Encara tenim molt assumit que, per tal que la recerca obtingui l'impacte desitjat, s'ha de fer en anglès, al marge de les disciplines, de la finalitat que l'impulsa o de l'interès diguem-ne geogràfic de l'objecte d'estudi. Altrament, la qualitat de la recerca és posada sota sospita. Durant molt de temps les veus discordants han estat poques i pràcticament silenciades. Fins al punt que el concepte de multilingüisme de vegades ha estat usat amb l'objectiu, poc dissimulat, d'impulsar l'anglès i la producció acadèmica en aquesta llengua. Sempre en entorns no anglòfons; en aquests, la qüestió no es planteja.

En els darrers anys, cada vegada amb menys timidesa, han anat sorgint veus que reaccionen davant de l'hegemonia de l'anglès en la publicació de resultats derivats de la investigació. Segurament la més coneguda és la *Iniciativa de Hèlsinki sobre el multilingüisme en la comunicació acadèmica* (2019), signada per moltes institucions i particulars dels països nòrdics, però també de molts altres indrets del món. El nombre de signants reflecteix la preocupació, compartida des de posicions ben diferents. Amb aquesta iniciativa es pretén afavorir que els resultats de la recerca arribin més enllà del clos acadèmic i beneficiïn el conjunt de la societat; també hauria de ser útil per assegurar la viabilitat de les editorials acadèmiques, no sols a l'hora de publicar, sinó sobretot de mantenir els estàndards de control i de qualitat editorials necessaris, i, finalment, però no en darrer lloc, per promoure la diversitat lingüística en els sistemes d'avaluació i de finançament de la recerca, de manera que la llengua emprada no condicioni la valoració dels resultats.

Aquest plantejament és així mateix indestruïble d'una altra reivindicació que sovint topa amb les tendències assumides de què parlava —i amb algunes empreses amb importants interessos econòmics— com és el de garantir l'accés obert al coneixement i a la recerca. A la recent *Recomanació sobre ciència oberta* (2021) impulsada per la UNESCO s'insta, precisament, a garantir la igualtat d'oportunitats dels científics amb independència de diversos ítems —nacionalitat, edat, gènere, disciplina, religió, etc.—, entre els quals la llengua. Amb aquest gest, la UNESCO es posiciona al costat de les reivindicacions contràries a qualsevol discriminació lingüística en la producció científica.

L'aposta per la ciència oberta no topa sols amb les dificultats de finançament inherents a la investigació, sinó de nou amb els hàbits que duen els investigadors a publicar els seus articles en plataformes prestigia- des, mal que sigui a partir d'indicadors quantitativs dubtosos i previ pagament de tarifes abusives pels seus serveis editorials.¹ Són plataformes d'ús restringit, en què cal abonar quantitats notables per publicar-hi, i

igualment per accedir als continguts. No cal dir que la majoria de quantitats provenen de fons públics.

Entre les iniciatives que replantegen el model vigent d'avaluació de la recerca, s'ha d'esmentar l'*Acord per a la reforma de l'avaluació en la recerca*, impulsat per la *Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA)*, i que es va signar el 20 de juliol de 2022. CoARA pretén replantejar el model d'avaluació fent una major atenció als criteris qualitativs i un ús responsable dels indicadors quantitativs. Al costat d'altres objectius, cerca un reconeixement de la diversitat en les aportacions científiques, d'acord amb les necessitats i la naturalesa de la recerca, i amb independència de la llengua en què s'hagi produït. La llista d'adhesions és llarga, incloent-hi bona part de les universitats del domini lingüístic català. Cal veure quines modificacions concretes implicarà en l'avaluació de la recerca a casa nostra, perquè també l'han signat ANECA i AQU.

Fins i tot des de llengües amb molt de pes demogràfic, s'impulsen iniciatives per no quedar arraconades per l'anglès en l'àmbit acadèmic. És el cas de l'espanyol. El setembre de 2021, l'Associació Latinoamericana d'Editors Científics (ALAE) va signar el *Manifest ALAE per a l'ús responsable de mètriques en les avaluacions de la ciència realitzada a Amèrica Llatina i al Carib*, en què es fa una crida a la comunitat científica i a les autoritats governamentals a tenir presents la *Declaració de San Francisco sobre l'avaluació de la recerca* (coneguda com a DORA per les sigles en anglès; 2013), el *Manifest de Leiden* (Hicks et al., 2015), amb recomanacions sobre l'ús d'indicadors bibliomètrics, i, en l'àmbit lingüístic, la *Iniciativa de Hèlsinki*. També a l'Estat espanyol han sorgit veus alarmades per la pèrdua de posicions de l'idioma.

La tendència vers el monolingüisme anglès en l'àmbit de la recerca no afecta únicament les llengües minoritzades, com es pot observar. Són poques, de fet, les llengües subordinades que han assolit l'estatus de llengua acadèmica i universitària, i que són utilitzades habitualment en la docència i en la recerca. El català és, en aquest sentit, una excepció entre les llengües sense Estat. La *Iniciativa de Hèlsinki*, assumida per altres llengües amb més pes polític, no sempre demogràfic, hauria d'afavorir així mateix altres llengües minoritzades.

2 Llengua de la docència i internacionalització

Al costat de la comunicació científica, un altre àmbit acadèmic en què la llengua ha estat objecte de controvèrsia és el de la docència, que en molts aspectes constitueix l'altra cara d'una mateixa moneda. Especialment en l'àmbit de màsters i postgraus, la llengua escollida pretén atraure estudiants internacionals. Més enllà d'impartir docència en una llengua diferent de la pròpia dels estudiants autòctons, aquesta decisió té

Font: Edwin Andrade (Unsplash)

conseqüències en relació amb la producció científica. I és que no sols els estudiants internacionals, sinó també els autòctons, que vincularan la disciplina a la llengua de la docència i en coneixeran la terminologia i probablement bona part de la bibliografia en aquesta llengua, produiran la recerca que se'n derivi —TFMs, tesis i/o articles— en l'idioma emprat al màster.

En alguns casos, l'entusiasme per la internacionalització ha comportat un increment notable de l'oferta en anglès, al mateix temps que es reduïa, inevitablement, la que es proporciona en la llengua autòctona. A les universitats dels Països Baixos l'atracció d'estudiants estrangers, gràcies a una oferta docent en anglès de prop del 50 % en els graus i del 75 % als màsters, ha estat tan considerable que ha generat dificultats d'habitatge i de serveis, i ha implicat que estudiants locals optessin per matricular-se en universitats belgues de parla neerlandesa. Actualment s'estudia limitar al 30 % els crèdits en anglès per curs, per tal de beneficiar els estudiants del país i, també, que els estrangers n'aprenuin la llengua i no marxin en obtenir el títol (Navarro, 2023). És important no perdre de vista que una de les funcions primordials de la universitat és preparar una part important dels professionals que la societat requereix.

Les universitats espanyoles han tendit a cercar als països iberoamericans una clientela lingüísticament més propera, i també més homogènia. A Catalunya, l'interès per oferir una docència de màster en castellà o anglès que atregui estudiants de fora del domini lingüístic condiona clarament la llengua dels ensenyaments i implica, en comparació amb els graus, una rebaixa considerable del percentatge de docència impartida en la que, segons s'indica a l'article 6.1 de

la Llei d'universitats de Catalunya, és la pròpia de la universitat catalana.

La comparació dels percentatges lingüístics en graus i màsters és eloqüent. D'acord amb les dades que recull el Pla d'enfortiment de la llengua catalana en el sistema universitari i de recerca de Catalunya (PEC), als graus amb vint assignatures o més es pot cursar en català un 73 % de les assignatures, un 29 % en castellà i un 20 % en anglès. Els percentatges canvien radicalment quan ens fixem en els màsters amb deu assignatures o més: d'aquestes, el 37 % es poden cursar en català, un 40 % en castellà i un 34 % en anglès (PEC, p. 73). Val a dir que aquests percentatges varien força entre universitats, i fins i tot entre facultats. Però la xifra del conjunt de les universitats principatines evidencia el salt que hi ha entre les possibilitats de cursar una assignatura en català al grau i les opcions de fer-ho al màster, que cauen fins a la meitat.

Aquestes xifres condionen els objectius del PEC per al període 2022-2025. S'hi afirma que cal «Garantir un equilibri raonable entre el català i altres idiomes en l'àmbit dels estudis de postgrau, doctorats i màsters, i que el català sigui majoritari en els màsters professionalitzadors o habilitadors» (punt 1.3.1, p. 28). Aquest posicionament, que algú fins i tot pot titllar de realista, té l'inconvenient de la manca de definició, que contrasta amb les concrecions establertes per als graus. Sota el mateix epígraf del PEC s'indica la voluntat de «Garantir que el català sigui la llengua d'ús majoritari en els graus sostinguts amb fons públics, amb el compromís de tendir a un 80 % d'assignatures impartides en llengua catalana dins de cada grau», i de «Garantir que l'oferta d'estudis de grau sostinguda amb fons pú-

Font: Marvin Meyer (Unsplash)

blics es pugui cursar en català dins del sistema universitari» —amb alguna excepció, que no detallo.

Els objectius recollits al PEC parteixen de l'acord a què van arribar el 30 de juny de 2021 els rectors de les universitats catalanes reunides a l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP), per bé que amb alguns canvis que no haurien de passar desapercebuts. En el marc més ampli d'un *Compromís contra la crisi educativa*, s'hi afirmava l'objectiu de «fixar la xifra d'un mínim del 80 % en català de la docència de cada grau, postgrau i màster» (la cursiva és meua), juntament amb el requeriment que els estudis de grau «es puguin cursar íntegrament en català». Al PEC, en canvi, es va optar per la fórmula que hem vist de l'«equilibri raonable» en la docència de postgrau, excepte pel que fa als «màster professionalitzadors o habilitadors», amb una aplicació més immediata en l'àmbit laboral.²

3 L'acollida lingüística i cultural

Els esforços que s'han fet per afavorir l'acollida cultural i lingüística dels estudiants d'intercanvi —sobretot Erasmus, però no només—, s'han centrat en l'àmbit dels graus, si més no en una primera etapa. El PEC anuncia un *Pla global d'acollida lingüística i cultural del sistema universitari i de recerca de Catalunya*, que inclouria així mateix els centres CERCA. També fan atenció als àmbits de la docència —grau i postgrau— i de recerca els dos Plans d'acollida cultural i lingüística que, si no vaig errat, s'han aprovat fins al curs 2022-2023: el de la Universitat de Barcelona (de l'11 de maig de 2022) i el de la Universitat Rovira i Virgili (del 13 de juny de

2023). L'objectiu és trobar un equilibri entre la necessària internacionalització i el respecte i la promoció de la llengua pròpia, cosa que passa per afavorir una correcta integració dels estudiants vinguts de fora —i així mateix del professorat—, que al seu torn no condicioni els drets lingüístics dels autòctons.

Malgrat l'impuls donat als plans d'acollida, en què s'han abocat recursos econòmics i personals, i se'n preveuen més, i a l'espera del que anuncia el PEC, es continua veient com un problema la utilització del català a l'hora d'atreure estudiants i talent de fora, i als màsters es mantenen les resistències per incrementar l'oferta en català. S'afavoreix, per tant, que els estudiants autòctons rebin la formació especialitzada i d'aprofundiment principalment en castellà o anglès i, en conseqüència, que produeixin la seva recerca en aquestes llengües. L'alternativa que tenen aquests mateixos estudiants si volen publicar en la llengua pròpia passa per buscar i trobar fonts d'(in)formació diferents, en el grau que han cursat —inevitablement menys especialitzat— o bé, quan n'hi hagi, acudir a la bibliografia i altres recursos terminològics en català.

4 Català i revistes indexades

La col·laboració entre investigadors especialistes en múltiples disciplines i terminològics, o els mateixos serveis lingüístics de les universitats, no és en cap cas excepcional. Com tampoc no ho és, encara que, inevitablement, sigui reduïda, la presència d'articles en català en revistes indexades. Les bases de dades d'indexació com Web of Science o Scopus, molt exigents pel

que fa als requisits que estableixen per incloure noves capçaleres, conjuguen l'ús de l'anglès com a llengua franca amb l'admissió d'articles escrits en múltiples llengües acadèmiques. Cal, això sí, que qualsevol paper que aspiri a ser-hi admès inclogui el títol, el resum i les paraules clau en anglès. Ha de ser, tal com remarquen, un anglès de qualitat, comprensible per al conjunt de la comunitat investigadora, de manera que qualsevol usuari pugui constatar de manera immediata si aquell article li interessa o no. La contrapartida és que, sovint, s'hi invisibilitza la llengua en què són escrits, perquè l'usuari hi accedeix a través del títol i l'abstract en anglès. Sigui com sigui, en les bases d'indexació esmentades no hi ha restriccions pel que fa a la llengua en què han de ser redactats.

La inclusió d'un article en català en una revista internacional i/o de prestigi, en conseqüència, no depèn dels requisits exigits per les bases de dades. Depèn de la revista i de la seva política editorial, condicionada per l'auditori al qual s'adreça, però també pels prejudicis i les inèrcies habituals. En aquest sentit, la presència d'una llengua —el català, en el nostre cas— en revistes de prestigi internacional contribueix molt notablement, al seu torn, a prestigiar-la i a normalitzar-ne l'ús en el context acadèmic. Més encara, afavoreix la percepció que es tracta d'una llengua útil en qualsevol àmbit, també en el tan exigent de la recerca.

Va ser amb l'objectiu de contribuir a la normalització del català com a llengua de la recerca que, a la *Normativa de les revistes científiques de la Universitat de Barcelona*, aprovada l'11 de maig de 2022, es va establir que els articles havien d'incloure el títol, el resum i les paraules clau també en català. S'hi especifica que hi han d'aparèixer «almenys en les llengües i l'ordre següents: llengua de publicació de l'article, català i anglès» (article 2). A més de fer visible el català en l'àmbit de la recerca, i senyaladament en algunes disciplines en què té poca presència, la mesura aporta sentit a la consideració de «llengua pròpia» de la Universitat. L'ordre recollit a la *Normativa*, d'altra banda, és sobretot significatiu a l'hora de fer visible el català, darrere de la llengua franca internacional.

5 La revalorització de les monografies

L'altre gran format emprat per donar a conèixer els resultats de la recerca, al costat dels articles en revistes indexades, per bé que amb una consideració molt sovint inferior, són les monografies i, amb elles, els capítols de llibre. Tot i aquesta valoració escassa, no és nova la constatació que el format propi d'una monografia, en comparació amb la concentració i l'extensió reduïda d'un paper, permet aproximacions més reflexives i argumentades, i amb un major cabal de dades i documentació. En les conclusions d'un taller

dedicat a «L'avaluació de la recerca en humanitats i ciències socials», organitzat el 2010 per AQU Catalunya i l'AGAUR, s'afirmava el paper destacat

de la monografia com a instrument molt significatiu sobre el qual es vehicula una bona part de la recerca d'aquests àmbits. Els llibres, les monografies i els capítols de llibres haurien de ser valorats en funció dels diversos camps i seguint criteris de qualitat. S'entén que, en bona part de les disciplines humanístiques i socials, les monografies no són substituïbles per articles. Per tant, els processos d'avaluació haurien de ser sensibles a aquesta realitat (p. 60).

Més cap aquí, al Fòrum de la Xarxa Vives celebrat a Falset els dies 4 i 5 de maig de 2023, que va reunir els serveis lingüístics i editorials de les universitats de l'espai Vives, s'hi va presentar l'*Informe sobre l'avaluació de la recerca en català* (Sopena 2023), en què, entre altres aspectes, s'analitza la valoració acadèmica de les monografies que fan les agències de qualitat. S'hi remarca, per exemple, les divergències entre AQU, que en la concessió d'acreditacions per als investigadors de l'any 2021 va tenir en compte les monografies lligades a les humanitats, però no d'altres disciplines, i ANECA, que en la concessió dels trams de recerca del 2023 va tenir en compte les monografies en dotze dels catorze camps i subcamps establerts.³ Val a dir que el canvi en la valoració d'ANECA és molt recent, i que en l'emissió de sexennis de l'any anterior havia estat bastant més restrictiva: només s'havien tingut en compte en l'àmbit de la història, la geografia i les arts (camp 10).

En el canvi de perspectiva d'ANECA hi ha tingut un paper fonamental l'existència del Segell de Qualitat en Edició Acadèmica (CEA-APQ), promogut l'any 2017 per la Unió d'Editorials Universitàries Espanyoles (UNE), la Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT) i la mateixa ANECA. Es tracta d'una distinció de qualitat, amb una vigència de cinc anys, que reconeix les col·leccions de llibres publicades d'acord amb unes determinades bones pràctiques acadèmiques i editorials. Són criteris i requisits en molts aspectes equivalents als exigits per als articles de revistes científiques, com ara l'avaluació per experts anònims externs, l'especificació d'una política editorial definida i pública, la comunicació motivada amb els autors o bé l'existència de ressenyes i citacions. La convocatòria del 2023 inclou un nou segell per a monografies individuals.

El segell CEA-APQ se centra en el compliment dels requisits esmentats i no fa distinció entre les llengües en què són escrits els llibres. Són diverses les col·leccions d'universitats del domini lingüístic català que han estat distingides amb el segell. Actualment el tenen una col·lecció de la Rovira i Virgili i una altra de la UOC, tres de la Universitat de València i sis de la Universitat de Barcelona.

Els segells reconeixen les bones pràctiques d'editorials acadèmiques públiques i privades, no exclusivament universitàries. Són poques, però, fins a la data, les editorials privades que els han sol·licitat. Cap, si descomptem Editorial UOC, que publiqui habitualment en català. I això que comptem amb una xarxa notable d'editorials acadèmiques privades, sovint força especialitzades, de dimensions petites i mitjanes. El desconeixement de l'existència dels segells CEA-APQ hi pot haver contribuït, però també el cost que comporta el procés d'avaluació d'una col·lecció (1750 €, o 1400 € per a les editorials associades a l'UNE), o d'una monografia concreta (350 €), segons consta a les convocatòries del 2023.

Una de les propostes sorgides del Fòrum de Falset consistia en la creació d'una nova distinció de qualitat per a col·leccions, impulsada conjuntament per la Xarxa Vives i les agències de qualitat del domini lingüístic. Aquesta distinció, o segell, hauria d'estar altament finançada per tal que hi poguessin optar editorials amb recursos econòmics limitats, però molt actives i que produeixen llibres amb un grau d'exigència elevat i d'acord amb criteris de qualitat internacionals. Aquestes editorials sovint tenen estretes vinculacions amb el territori, de manera que no tindria cap sentit que les seves publicacions no fossin majoritàriament en català. En cap cas no es pretén, evidentment, que es faci una discriminació positiva pel fet de publicar en la llengua pròpia, cosa que només comportaria una devaluació del conjunt de la recerca feta en aquesta llengua, sinó que el fet de produir i publicar en català no sigui un llast per als investigadors.

A les conclusions de Falset hi ha encara una altra mesura que voldria recordar. L'*Informe sobre de la recerca en català* duu a terme una anàlisi crítica de la metodologia del rànquing SPI (Scholarly Publishers Indicators), fins avui l'índex de referència d'editorials acadèmiques per a les agències de qualitat espanyoles. Els nombrosos punts flacs metodològics i els dubtes que genera han afavorit que ANECA hagi decidit desestimar-lo d'ara endavant. En aquestes circumstàncies, l'elaboració, la publicació i la difusió d'una llista d'editorials acadèmiques que segueixen processos de qualitat en favor de l'excel·lència i el rigor esdevenen una necessitat urgent.

6 Observacions finals

Els diversos àmbits en què s'organitza la vida universitària no són, tampoc lingüísticament, àmbits aïllats. Tots estan relacionats i s'influeixen mútuament. Una universitat conscient de les seves responsabilitats lingüístiques ha de procurar que els usos relatius a les llengües siguin coherents amb els objectius que s'ha marcat i ha de trobar els punts d'intersecció entre els diversos interessos posats en joc. Només des d'una posició marcada per una autoconsideració baixa, o per mala fe política, es pot esgrimir la necessitat d'internacionalització —indubtable i necessària— com a argument per prescindir dels drets lingüístics dels estudiants autòctons o per limitar els àmbits d'ús de la llengua pròpia.

Una política d'acollida que faciliti que els estudiants no catalanoparlants adquireixin unes certes nocions de la llengua —suficients, si més no d'entrada, per a una comprensió passiva— i, sobretot, que constatin la proximitat del català respecte de llengües romàniques que molt sovint ja parlen, evitaria —de fet, evita allà on es practica— moltes suspicàcies. Per la mateixa raó, el professorat ha de ser competent en totes dues llengües oficials; és inconcebible que es convoquin concursos en què no s'estableixin clarament els requisits lingüístics, ja que llavors el docent no podrà atendre de forma adequada els estudiants que se li adrecin en qualsevol de les dues llengües a classe, en treballs o en exàmens.

Un ús habitual del català a les aules no va en cap cas en detriment d'altres llengües demogràficament i administrativament més fortes i amb molta més bibliografia disponible. Afavoreix, en canvi, que la recerca que se'n deriva pugui ser en la llengua del país. Sens dubte té sentit que sigui així quan parlem de divulgació o d'obres de recerca local, alhora que tampoc no hi ha cap necessitat de renunciar a altres auditoris més amplis (Massaguer, Flors-Mas i Vila, 2020). Massa sovint oblidem la funció social que la universitat ha de complir, més que més quan és la mateixa societat qui la finança. En aquest àmbit, les TIC i la traducció automàtica, ara que la intel·ligència artificial ha evidenciat les seves potencialitats, són la gran esperança de les llengües minoritàries i minoritzades. Desenvolupar les estructures que ho poden facilitar, i que contribuiran a canviar prejudicis i inèrcies, és un deure que no podem eludir. ✿

Referències bibliogràfiques

- ACUP, *Compromís contra la crisi educativa*, 2021.
Branchadell, Albert (2021), «El miratge de l'emergència lingüística», *Ara* (31.10.2021).
CoARA, *Agreement on reforming research Assessment*, 2022.
Declaration on Research Assessment (DORA), San Francisco, 2013.
Helsinki Initiative on Multilingualism in Scholarly Communications, 2019.
Hicks, Diana, Paul Wouters, Ludo Waltman, Sara de Rijcke, Ismael Rafols (2015): «Bibliometrics: The Leiden Manifesto for research metrics», *Nature*, 520, p. 429-431. <https://doi.org/10.1038/520429a>.
Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats de Catalunya, DOGC.
Massaguer Comes, Marina, Avel·lí Flors-Mas i Xavier Vila Moreno (2020): *Informe sobre la publicació de la recerca en català. Impacte de la política lingüística en el sistema universitari 2020*, Castelló de la Plana, Xarxa Vives d'Universitats (Política Universitària, 7).
Navarro, Beatriz (2023): «Els Països Baixos fan marxa enrere en la internacionalització de les universitats», *La Vanguardia* (3.7.2023), p. 24.
Normativa de les revistes científiques de la Universitat de Barcelona, Barcelona, 2022.
Pla d'acollida de llengua i cultura de la Universitat de Barcelona, Barcelona, 2022.
Pla d'acollida lingüística i cultural de la Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, 2023.
Pla d'enfortiment de la llengua catalana en el sistema universitari i de recerca de Catalunya, Generalitat de Catalunya. Departament de Recerca i Universitats, 2022.
Ramírez, Lidia (2023): «La UE exige acabar con el chanchullo millonario de las publicaciones científicas», *The Objective* (5.7.2023).
UNESCO Recommendation on Open Science, 2021.
Sello de Calidad en Edición Académica (CEA-APQ), UNE, FECYT, ANECA.
Sopena, Mireia (2023): *Informe sobre l'avaluació de la recerca en català*, Xarxa Vives d'Universitats - Universitat de Barcelona.

Notes

1. La qüestió ha arribat fins al Consell de Competitivitat de la Unió Europea, que el 23 de maig de 2023 es va posicionar a favor d'un accés sense restriccions a les publicacions científiques finançades per les administracions públiques (Ramírez, 2023).
2. Del context en què va sorgir, com a resposta a peticions del moviment estudiantil, i del mateix acord de l'ACUP, se'n feia ressò Albert Branchadell (2021), des d'una posició crítica i manejant dades diferents de les estadístiques recollides pels serveis lingüístics universitaris.
3. Es tracta dels àmbits següents: 1. Matemàtiques i física, 2. Química, 3. Biologia cel·lular i molecular, 4. Ciències biomèdiques, 5. Ciències de la naturalesa, 6.1. Tecnologies mecàniques i de la producció, 6.2. Enginyeries de la comunicació, computació i electrònica, 6.3. Arquitectura, enginyeria civil, construcció i urbanisme, 7.1 Ciències socials, polítiques, del comportament i d'estudis de gènere, 7.2. Ciències de l'educació, 8. Ciències econòmiques i empresarials, 9. Dret i jurisprudència, 10. Història, geografia i arts, 11. Filosofia, filologia i lingüística. Els únics camps en què no s'han tingut en compte les monografies han estat l'1 i el 6.2.

El refrany

Si mor la saba, / mor l'arbre.
Si mor la llengua, / mor el poble